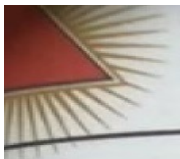

Koyaanisqatsi (leven uit balans), docu 1982

- Artikel 1 van de Ordegrondwet:
- De gezamenlijke arbeid stimuleert hem ook naar vermogen bij te dragen aan een betere samenleving. De vrijmetselaar zoekt op wat **mensen verbindt** en tracht weg te nemen wat **hen verdeelt**, opdat het ideaal van een allen **verbindende broederschap** gestalte kan krijgen. Daarbij aanvaardt hij een persoonlijke verantwoordelijkheid ten opzichte van de wereld, die hij ziet als een te voltooien bouwwerk waarvan **ieder mens een levende bouwsteen is**. Hij verricht die arbeid in het licht van een hoog beginsel, symbolisch aangeduid als 'Opperbouwmeester des Heelal'. De vrijmetselaar erkent **de hoge waarde van de menselijke persoonlijkheid, de gelijkwaardigheid van alle mensen, ieders recht om zelfstandig te zoeken naar waarheid en ieders verantwoordelijkheid voor zijn doen en laten**.
- Vrijmetselarij wordt beoefend in plaatselijke verenigingen, loges genaamd. Vrijmetselaren betrachten verdraagzaamheid en streven naar harmonie; mede daardoor kunnen de loges ontmoetingsplaatsen zijn voor mannen met uiteenlopende achtergronden, levensbeschouwingen en inzichten. **De gezamenlijke arbeid leidt tot beleving van verbondenheid van alle vrijmetselaren. Deze verbondenheid wordt broederschap genoemd.**
- Waar is de hogere waarde van de dierlijke & plantaardige persoonlijkheid? De rotsen, de rivieren?

Maarten Zweers – De Maçonnieke Traditie (boek 3)

Bijlage 1 (1^e graad)

Grote nieuwe levensopdrachten voor de mens in de nieuwe tijd

Bijlage 1

Grote nieuwe levensopdrachten voor de mens in de nieuwe tijd

1. We hebben een **verantwoording t.a.v. Moeder Aarde** op 'regie-niveau' gekregen, die de mensheid nog nooit heeft moeten dragen en waar de meest verheven natuurfilosofie uit het verleden ontoereikend voor is. We hebben allereerst de rotzooi, die we hebben veroorzaakt, op te ruimen. We hebben vervolgens ons de vraag te stellen, welke rol we in positieve zin als bewoners van de aarde hebben te spelen, welke bijdrage aan Haar leven van ons mensen wordt gevraagd.
2. We moeten leren **samenleven met een nieuwe 'levensvorm'** van robots en andere apparaten, die onontkoombaar grootschalig in onze levens gaan interveniëren. Het is evident dat de onder 1) geformuleerde opdracht alleen in samenwerking met deze nieuwe 'levensvorm' volbracht kan worden.
3. We moeten **ethische antwoorden vinden op volstrekt nieuwe levensvragen** door onze steeds verder gaande medische mogelijkheden zoals klonen, kunstmatige bevruchting van eicellen, kunstmatige gemaakte organen, genetische manipulatie enz.. De mens heeft leven scheppende vermogens verkregen, die hij niet eerder bezat.
4. **Onze belevingswereld wordt uitgebreid met een onbegrensde virtuele wereld.**

Er is geen enkele mystieke, spirituele of religieuze stroming in de hele geschiedenis der mensheid, die zich ooit wezenlijk met deze vier thema's heeft bezig gehouden.

Scherpslijperij: antropocentrisme in de Vrijmetselarij

- Germaanse godin Freya: zwarte & witte katten trokken haar strijdswagen
- Indo-Germaanse wereld: katachtigen geassocieerd met godinnen van vruchtbaarheid en seksualiteit
- In christendom verdween witte kat en zwarte geassocieerd met het kwaad

Schootsvel leerling & gezel van zuiver lamsvel

- Blauwe loges & schotse ritus, diverse graden keert lam gods terug
- Lamsvlees bij broedermaal (18de graad)
- Lam staat voor onschuld
- Schaapskudde = gedweeheid van de gelovige, volgend god.
- Johannes de Doper met ram: offer van Christus aan kruis (lam gods)
- Leeuw en lam als herwonnen paradijs

De BIJ versus de wesp, de hoornaar

Kraaien: raaf, roek, ekster, kraai, kauw

- China, Japan: symbool voor dankbaarheid voor de ouders
- Vroeg christendom: symbool van trouw (geen andere partner)
- Later christendom: symbool van
- Het kwaad
- De zondaar
- Hebzucht, dood gulzigheid etc
- In Silezië (Polen) begonnen 3 zendelingen te vliegen toen vrijmetselaars in ravengedaante in de loge naast elkaar zaten.

De Sperwer (daarna overgang naar planten)

- Symboliek van de sperwer:
- Macht, aanvalsdrift
(Kelten)
- Afgunst in ME: de sperwer pijnigt de prooi en afgunst voel je in het hart
- Het vrouwtje domineert, is groter en sterker
- VM: snelheid waarmee Schotse VM bevelen van overste opvolgt (schootsvel Schotse graad v/d Strikte Observantie)

Hamer / Maillet: moker des gezags (3x) (plant / boom)

- Palmboom = altijd groen (eeuwig leven)
- Komende verrijzenis van Christus
- Ook op gebinte van nieuw huis: vreugde symbool
- Volksgeloof: verdrijft duivel en bliksem
- Hout is hard en fijn → zinnebeeld van de 'volharding en standvastigheid'
- Vaak de moker des gezags van palmhout

Ballotage: stemming onder de meesters met bonen

- Grieken hadden zelfs obscure held: Cyamites
- Nieuwjaarsceremonie waarbij priester zwarte bonen over schouder gooit: verdrijving van de huisgeesten
- Magistraten benoemd mbv witte ('ja') en zwarte ('nee') bonen
- Tuinbonen bevatten zielen van doden
- Engels werkwoord 'to blackball' = uitsluiten, wegstemmen
- Illustratie: schietvereniging 'Tref Wel' in Alkmaar

vruchtbare grond versus onvruchtbare grond

- Jezus sprak hen toe en vertelde gelijkenissen:
'Iemand ging eens naar zijn land om te zaaien. Tijdens het zaaien viel een deel van het zaad op de weg, en er kwamen vogels die het opaten. Een ander deel viel op rotsachtige grond, waar maar weinig aarde was, en het schoot meteen op omdat het niet diep in de grond kon doordringen. Toen de zon opkwam verschroeide het, en omdat het geen wortel had droogde het uit. Weer een ander deel viel tussen de distels, en toen die opschoten verstikten ze het zaaigoed. Maar er viel ook wat zaad in goede grond, en dat bracht vrucht voort, deels honderdvoudig, deels zestigvoudig, deels dertigvoudig. Laat wie oren heeft goed luisteren.
- Matteüs 13:3-8 / Marcus 4: 1-8 / Lucas 8: 4-8

- Humanisme → Erasmus / Spinoza
- vrijheid, gelijkheid, tolerantie, vooruitgangdenken (lineair)
- sapere aude (durf te denken) → menselijk denken
- Natuur wordt studieOBJECT; wetmatigheden, geen betovering
- De Vrijmetselarij ontstond juist door de verlichtingsidealen in deze periode
- Verlichtingsdenkers versterken mens georiënteerd denken (vanaf 1650)
- Descartes — Kant

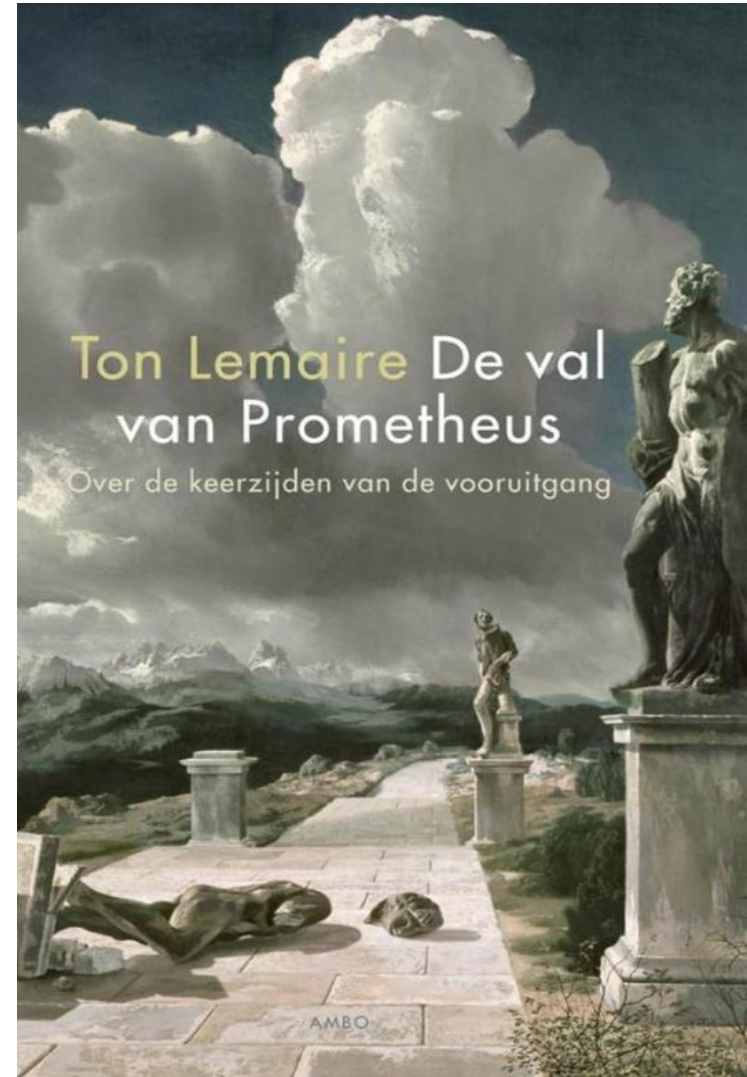
- 1961 ontstaan Humanistisch Verbond
- J.P. van Praag: leven is experiment
- Menselijke vermogens: opvoedbaarheid, redelijkheid, vrijheid, zelfstandigheid → levensbeschouwing
- Geloof in de mens, ben er voor ander
- Sarah Bakewell: De Humanisten (2023)
- Dat we door onze menselijkheid met elkaar verbonden zijn. Hoewel we allemaal van elkaar verschillen, zijn we altijd in staat iets van onszelf in anderen te herkennen
- 2016: discussie over antropocentrisme in humanistisch Verbond

- Amerikaanse historicus Lynn White:
- ‘The historical roots of our ecological crisis’, Science 55, p. 1203-1207, 1967
- “Met name in zijn westerse vorm is het christendom de meest antropocentrische religie die de wereld gekend heeft (...) Het christendom maakte het mogelijk om de natuur te exploiteren in een stemming van onverschilligheid voor de gevoelens van natuurlijke objecten.” p. 2005
- Agressieve exploitatie vanaf ME
- Animisme wordt verworpen
- Lineaire tijdsopvatting

Antropocentrisme komt aan het wankelen

- “De mens staat dus centraal in het scheppingsverhaal. Hij geeft, als een tweede schepper, de dieren namen en kan over hen beschikken. (...)
- Het kunnen beschikken over de natuur is mogelijk geworden omdat de wereld in zichzelf niet meer heilig is. (...)
- Alles in de Schepping is op een of andere manier georiënteerd op de mens. (Jezus verlost de mensen, niet de dieren) (hfst 7, paragraaf 4, pag. 271 e.v.
- Let op: geen aandacht voor planten en de grond, rivieren, zeeën, bergen etc.

Het Joods/Christelijk natuurbeeld als historische basis

- Genesis 1, eerste scheppingsverhaal
- Genesis 2, oudste scheppingsverhaal
- Uit de chaos wordt orde geschapen
- (wilde natuur t.o.v. geordende)
- Dag 5: water + vissen, lucht + vogels
- Dag 6: alle landdieren + adam / eva
- Alles was woest en ledig: Hof van Eden

- God zei: ‘Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken: zij moeten heerschappij voeren over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daar op rondkruipt.’
- ‘Wees vruchtbaar en wordt talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op aarde rondkruipen.’
- Voedsel voor mens: zaaddragende planten + vruchtbomen
- Voedsel voor dier: groene planten

- Harmonie en vrede verstoord
- Dan daarna de zondvloed: Noach + zonen.
- ‘Wees vruchtbaar ... en bevolk de aarde. De dieren die in het wild leven, de vogels van de hemel, de dieren die op de aardbodem rondkruipen en de vissen van de zee zullen ontzag en angst voor jullie voelen – ze zijn in jullie macht. Alles wat leeft en beweegt zal jullie tot voedsel dienen.’
Genesis 9
- Mens is gelijk God → respect voor alles ‘Ik zag dat het goed was.’
- Beheren & bewaren i.p.v. heersen & onderwerpen

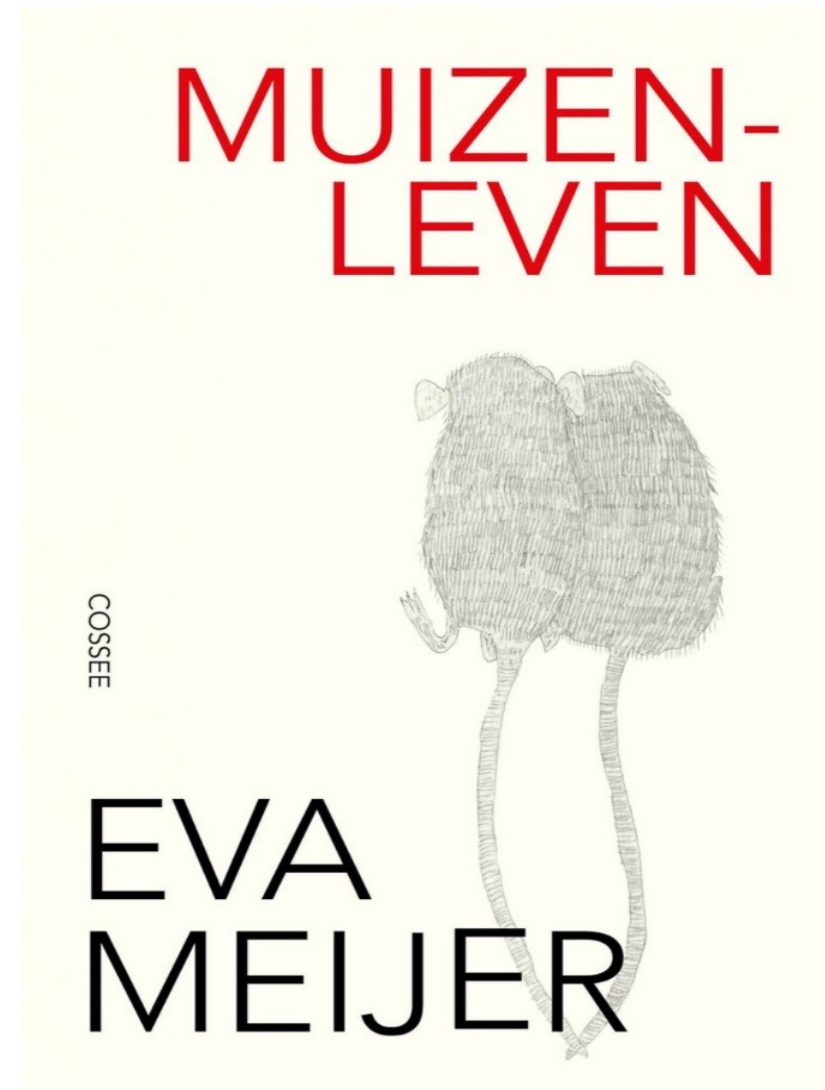
- Ecologische bril → niet-menselijke werkelijkheid
- “de aarde was (NOG) woest en doods, en duisternis lag over de oervloed, (MAAR) Gods Geest zweefde over het water.” (nul scheiding)
- Theocentrisch i.p.v. antropocentrisch: 7de dag!
- Namen geven → erkenning en geeft vertrouwen
- Vervloeking aarde: ongehoorzaamheid van mens
- Hooglied: loflied op natuur + metafoor v/d menselijke liefde en aantrekking (gelijkwaardig)
- Psalm 104: op aarde hangt alles samen door Gods adem
- Psalm 148: lofzang op hele schepping ook bergen, heuveltoppen, bomen, al het leven EN dan pas de mens

SKAN DALON

Naam geven is erkenning en geen heersen over

- Eva Meijer: Muizenleven (2025)
- Muis = gestereotypeerd als plaag- of proefdier 'het zijn maar muizen'
- Instrumenteel gebruik versus autonomie & persoonlijkheid
- Heeft ze namen gegeven om hun individualiteit te markeren: Vachtje, Breedsnuit & Spokie
- Veroudering van muis = twee jaar
- Zelf zat je 2 jaar thuis: 'dit is dus hoe dieren in kooien en hokken zich voelen
- 'Als ik rijst kook denk ik vaak aan ze. Met één rijstkorrel waren ze al zo blij'

- Eind 19de eeuw: stoommachine
- Natuur is grondstof: nut en bruikbaarheid
- Romantische landschap → leeg, angstig & vol van 'dingen'
- Lemaire: ontmenselijking, ontheemding, verdinglijking, uitstoting mens, inkeer in onderbewustzijn, eenzaam individualisme (Giorgio de Chirico)
- Schopenhauer: blinde levensdrift
- Darwin: survival of the fittest + mens staat op gelijke hoogte, onderdeel van
- Ethiek komt op: respect voor het andere
- 1864: oprichting Dierenbescherming

- 20^e eeuw: oerknal: uitdijend, in beweging (natuurwetten ook misschien)
- Ernst Haeckel (1834–1919): oecologie, hoe verhoudt organisme zich tot omgeving
- Aldo Leopold (1887-1948): Denken als een berg
- 1926: Zuid-afrikaanse Jan C Smuts
Holism and evolution; organisme is dynamisch, geen optelsom van delen
- Cybernetica (1945): zichzelf handhavende organismen door negatieve feedback
- Natuur = zelfregulerend (feed back) en efficiënt en samenhangend systeem
- James E. Lovelock (1919–2022): Gaia theorie. Mens niet centraal maar aarde als zelfregulerend systeem
- Gaia as seen through the atmosphere (1972), p 579-580

- Biologische wetenschap: verschil mens & dier
- Instinct versus vrijheid dmv denken
- (Zelf)Bewustzijn
- Gebruik van gereedschap
- Emoties als rouw, verdriet
- Taal / creativiteit (naam geven)
- Reflectie, zelfkennis
- Empathie en opoffering
- Politiek en strategisch handelen
- Tijdsbesef: kraai / mensapen: druif / vruchtenijsje / vertraging
- Ethisch denken
- Wat heeft een dier NIET
- Bergen, rivieren niet ter sprake

- Trouw 28-12-2024: 'Hoezo alleen de mens gebruikt gereedschap?'
- 'mens = de enige werktuiggebruiker'
- 'mens = enige die werktuigen maakt'
- 'enige die werktuig gebruikt om werktuigen te maken/beschikbaar te maken'
- 'handiger is misschien: vaststellen dat mensen zichzelf graag uniek willen vinden'
- 'Mens ook in een ander opzicht uniek. Hij is vermoedelijk de enige diersoort die hierover discussieert. Geen bultrug die zich er het hoofd over breekt.'
- Susana Monso: Playing possum: How animals understand death (buidelrat)
- Heidegger: sein zum Tode (reflectie op eigen dood): cognitie/emotie/ervaring (olifant); wilddier → meer ervaring dan mens

- antropoloog Arnold Gehlen: mens is gehandicapt wezen t.o.v. dieren
- Dieren perfect aangepast + gedragsrepertoire waarin alles aanwezig is om te overleven
- ‘Mängelwesen’ + biologische tekorten maskeert door cultuur & geschiedenis
- Dier is concentrisch, leeft vanuit eigen centrum & valt met zichzelf samen
- mens is concentrisch én excentrisch georiënteerd en kan buiten zichzelf treden, zich van een afstand bekijken.
- “Daarom is de mens een twijfelend, vragend, tobkend en verlangend dier dat soms de andere dieren benijdt dat ze gewoon ‘dier’ kunnen zijn.”

Luise Viktoria Ruß

Das Mängelwesen bei Arnold Gehlen und Herder. Eine Gegenüberstellung

Studienarbeit

Hippietijd: 1962: Silent Spring; 1968: The Teachings of Don Juan: A Yaqui Way of Knowledge; 1972: Rapport v/d Club v Rome; 1971: Hoe kun je de lucht bezitten? (Chief Seattle, Dr. Henry A. Smith in *Seattle Sunday Star* op 29 oktober 1887)

- ± 1970 ontstaan van Milieufilosofie (Wim Zweers / Wouter Achterberg)
- 1973: Noorse filosoof Arne Naess → deep ecology (voorbij technologie)
- Eenheid & verbondenheid van/met alles
- Mens en omgeving hebben ieder eigen dynamiek (creëren voortgang)
- Mens: zelfverwerkelijking = identificatie met alles om ons heen (empathie)
- Rupert Sheldrake: morfogenetische velden en resonantie. Alles wat bestaat heeft vormgevend geheugen; werkt over lange afstand (Jung: collectief bewustzijn).
- Experimenten met o.a. duiven

- Ecologie, community and lifestyle: outline of an Ecosophy (1990)
- (niet)-menselijke heeft waarde op zichzelf (los van gebruikswaarde)
- Rijkdom & diversiteit van levensvormen respecteren (bloei voor alles)
- Enkel voor noodzakelijke levensbehoeften
- Menselijk ingrijpen = excessief
- Wereldbevolking afzwakken (te vol)
- Anders gaan denken over natuur; ingrijpende gevolgen levensinvulling
- Ideologie verandering (van groot naar groots): minder en kleiner
- Ieder heeft plicht om te veranderen

Rivier Whanganui (Maori)

- Antropoloog Barbara Noske: openstellen voor dier en zijn eigenheid (1988)
- het dier als subject, niet als object.
- Antropocentrisch versus antro-po-zoölogie of zoö-antropologie.
- Zoek naar wie het dier echt is, leer dieren verstaan en zo weten wat hen beweegt, zodat we hun beweegredenen kunnen respecteren en eventueel bij wet beschermen.
- Analyse mens opgegroeid bij dieren
- Respect, leervermogen, empathie, communicatie (vingers ipv staart) is ondenkbaar voor mens, moet dus wel een fabel zijn
- Jean-Claude Armen: gazelle-kind; vraag: hoe kunnen dieren een mens adopteren?

Barbara Noske

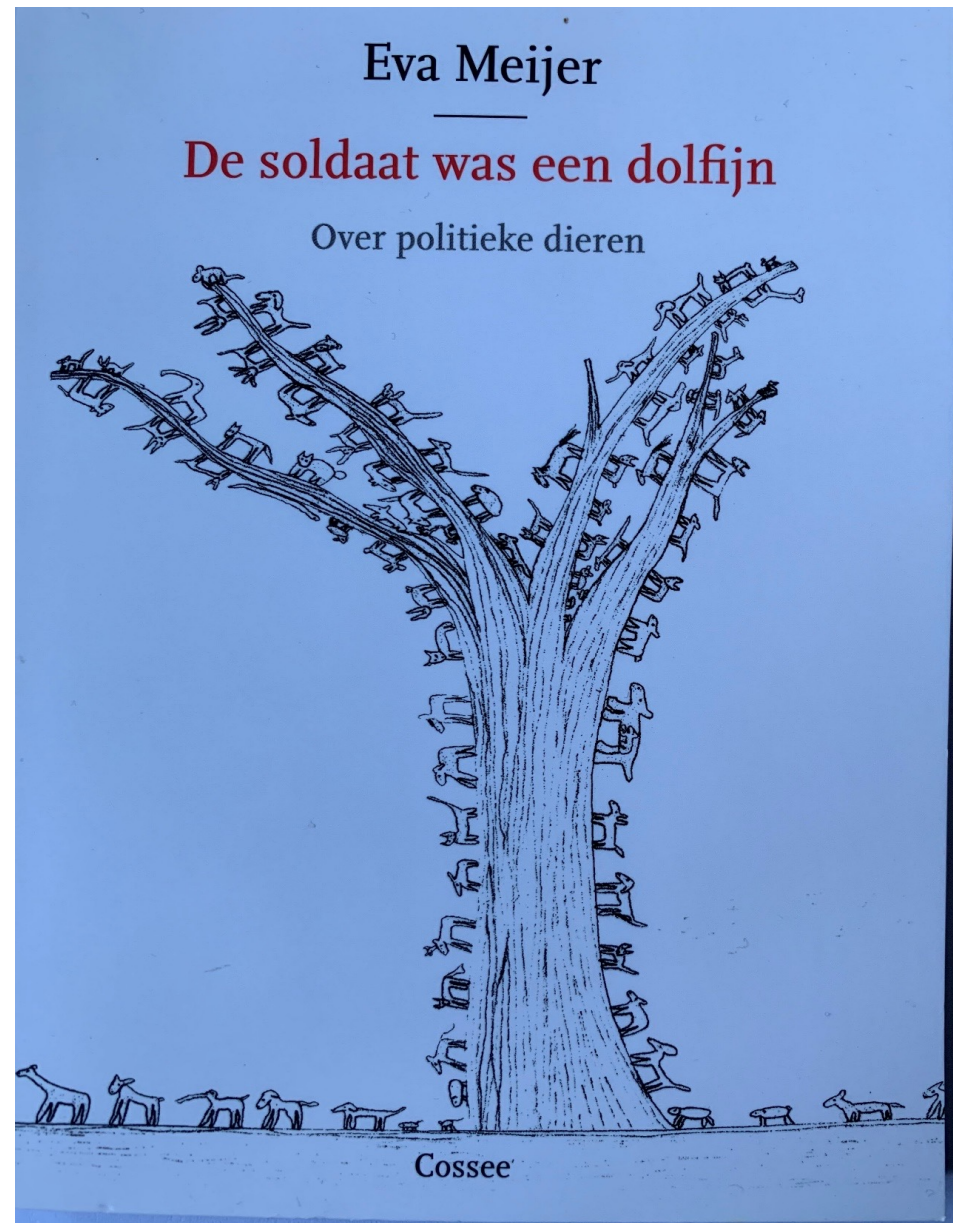
Huilen met de wolven

*Een interdisciplinaire benadering
van de mens-dier relatie*

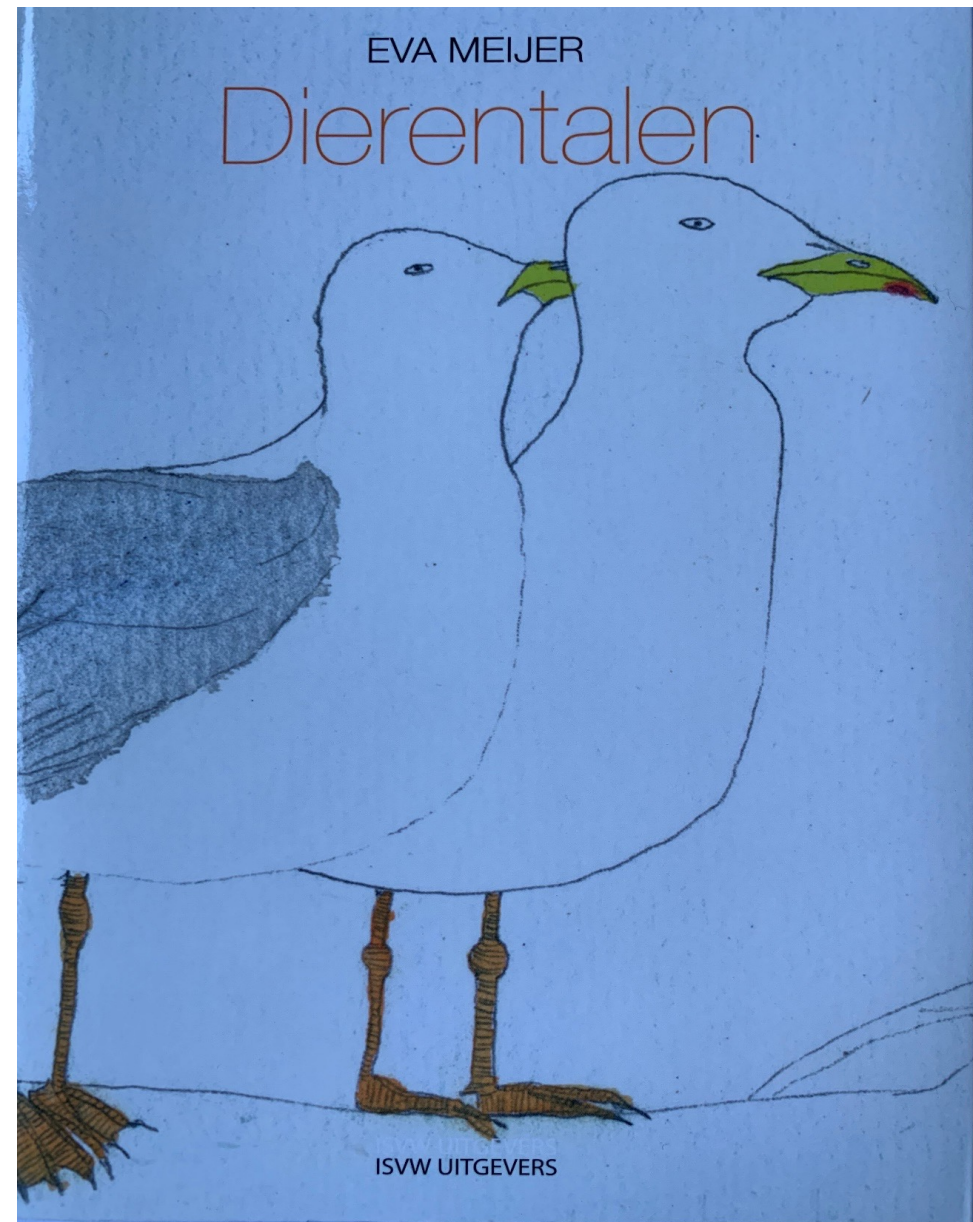

Van Gennep Amsterdam

- koe Hermien & zus ontsnappen aan het slachthuis; weken onvindbaar voor jager, dierenarts etc (2018)
- Hermien verlaat elke avond het bos om naast koeienstal te slapen
- Hermien weet dat eetbrokken bij stal zijn aangelengd met verdovende pasta
- Dolfijn Takoma: missie Irak Persische Golf; weggezwommen na missie
- Historicus Jason Hribal *Fear of the Animal Planet*, 2010: dieren proteste- ren tegen mensen, ontsnappen, bijten
- Gedomesticeerd, o.a. verveling
- Wilde dieren: verdwijnen habitat
- Verschillende vormen van (eigendoms) recht (Peter Singer = oervader)

- Sentience in rechtspraak: vermogen tot (innerlijke) waarneming (pijn/plezier)
- Kleine dieren vallen hier buiten?
- Kevers hebben persoonlijkheden
- Mieren herkennen zichzelf in de spiegel
- Vis: pijn/vriendschap/communiceren/gebruik gereedschap/depressie (zalm)
- Wormen (Darwin): intelligent, leven in groepen, houden rekening met ander
- Prairiehonden: taal → indringers beschrijven, lengte, haarkleur, kleding + objecten die ze bij zich hebben
- Deliberatie democratie: overleg, beraadslaging, discussie

Nature as Co-Teacher (2024, VU) Jannette Prins

- Weinig taal op stenenplein 'Stop stop! Nu gaan jullie ons pakken'; minder vragen → kind keert naar binnen in fantasie (ondersteuning nodig)
- Natuur: 30% meer taal (kleuters meer zinnen, peuters meer woorden)
- Groen verhoogt aandacht (minder stress)
- Taal meer verbonden met speel-plek
- Kleuters onderhandelen meer: eikels zijn geld, nee, snoepjes
- Vragen: leeg huis, waar is slak? Hoeveel kastanjes aan tak?
- Tellen / meten / ordenen / verzamelen Hoe lang is zonnebloem?

- Proefpersoon kijkt naar tuin met bomen; kleuren varieerden. Groen → lagere stress
- Proefpersoon kijkt naar diverse kleuren rechthoeken; groen → creatiever bij opdrachten
- Beschermende plantenparfums: uur wandelen cipressenbos; pineen via longen in bloedbaan
- Verbeterde cardiovasculaire werking, betere afweer, kleinere ontstekingswaarden, geluksgevoel verhogend
- Verzorgingstehuis → honden → geluk/gezond
- Hard- & zachthout: stijging/normale bloeddruk; veilig en prettig gevoel (eik/kers/berk versus naaldbomen); ikeavloer experiment
- Geluid van vogels: afname stress-markers / fysiologisch rustiger (hoe langer hoe meer)

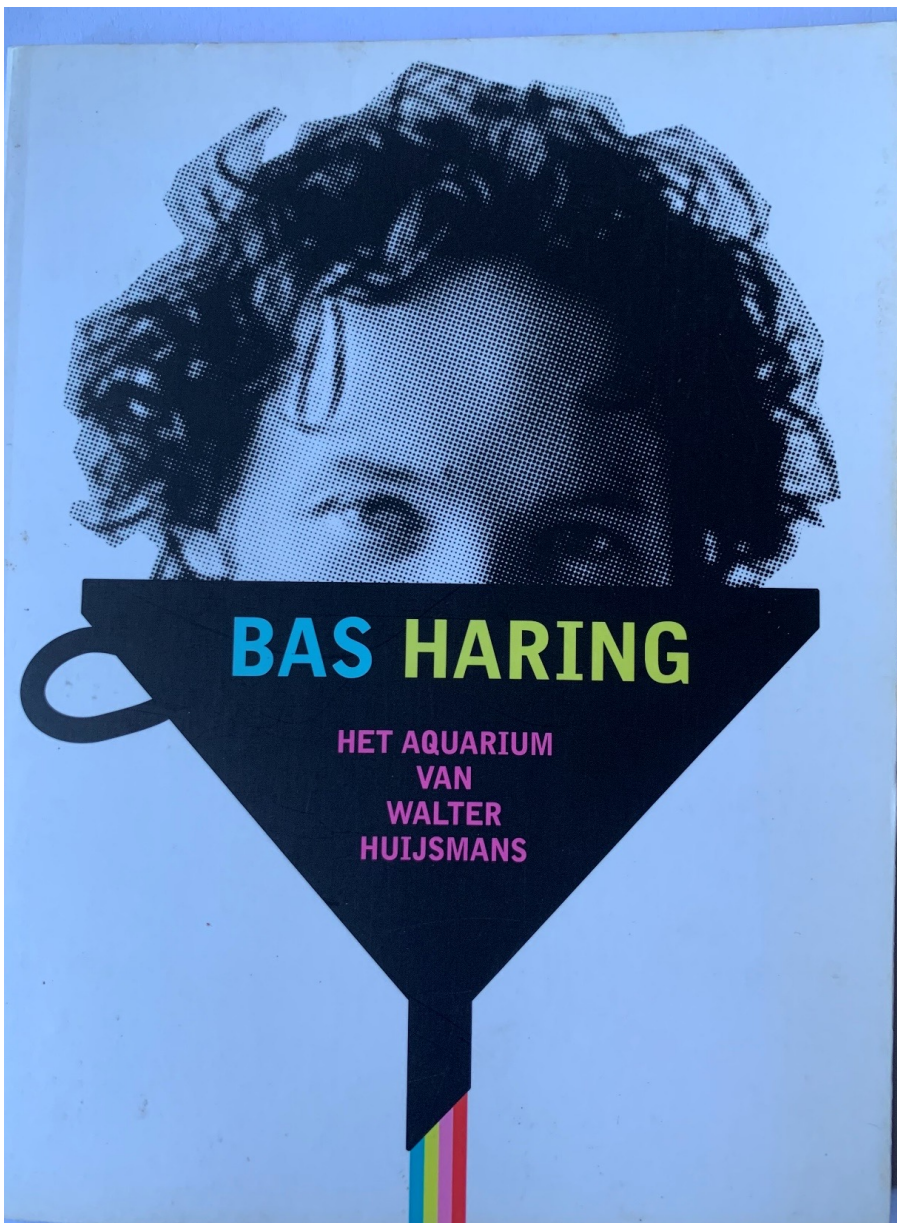
- Ontzagwekkende ervaring: vanaf een berg het landschap overzien; waterval met wonderschone rivieroever
- Geraakt door grootse natuurpracht → socialer, genereuzer, vrijgeviger, behulpzamer
- 3 groepen jongeren, 3 filmfragmenten, met emoi aangeven wat je voelt → saai uitzoektaakje voor goede doel
- Hoe snel komt voedsel bij vluchteling
- Zelf weten hoelang + beloning maar die kon je weggeven aan vluchteling
- Overweldigende ervaring maakt: langer aan de taak en vaker weggeven

(Psychological Science, online febr. 2023)

- Zingende vogels rond je huis → 3x per dag in app of er vogelgeluiden zijn
- Dan vragen over geestelijke gezondheid
- Relaxter, gelukkiger, meer verbonden, energiever & zelfverzekerder
- Zelfs als ze een depressie hadden!
- Effect hield tot soms 8 uur aan
- Reden: geluid van zingende vogels kalmeert onze hersenen + onbewust denken we dat onze omgeving veilig is, waardoor we herstellen van stress en aandachtsmoeheid
- (Scientific Reports, oktober 2022)

- Verwondering, oordeelloos ondergaan
- Verhoeven: bevindelijkheid; vooraf aan een bepaalden gericht gevoel
- Verwondering, 1: zelf-ervaring 2: onmetelijk scala aan mogelijkheden 3: zoektocht wat werkelijkheden betekenen
- Verwondering levert mens uit aan de dingen
- In verwondering dienen de dingen zich aan als betekenisvol
- Inzicht dat alles oneindige betekenis heeft, die toekomt aan de dingen zelf
- Dingen komen dus niet toe aan de mens en zijn belangen
- Mens is er voor de dingen, niet andersom

SEBASTIEN
VALKENBERG

IN HET VOET SPOOR VAN DE VOOR UITGANG

OVER UITVINDINGEN DIE
DE WERELD GAAN REDDEN

ambo | anthos

LISA DOELAND

APOCALYPSOFIE

Over recycling, groene groei en
andere gevaarlijke fantasieën

ten have